Gaaâ€™ila Islaamaa-3.2

Description

Muharramaat-(Dubartoota Fuudhun Haraama taâ€™an)-kutaa-2ffaa
Kutaa darbe keessatti dubartoota fuudhun haraama taâ€™an bakka gurguddaa lamatti qoonne turre. Isaanis; yeroo hundaa fuudhun haraama kan taâ€™anii fi yeroo muraasaaf (murtaaâ€™aaf) haraamaa kan taâ€™aniidha. Yeroo hundaa fuudhun haraama kan taâ€™an hariiroo isaanii irratti hundaaâ€™un bakka saditti ramadamu. Isaaniis, dhiigan haraama kan taâ€™an, hoosisuun haraama kan taâ€™anii fi soddummaan haraama kan taâ€™an. Lamaan jalqabaa waan ilaallef harâ€™a In sha Allah soddummaa fi yeroo muraasaf haraamaa kan taâ€™an ilaalla.

C. Dubartoota soddummaan haraama taâ€™an

Soddummaa yommuu jennu hariiroo ykn firummaa sababa fuudhaa heerumaatin uumamee jechuudha. [1] Fakkeenyaf, dhiirri tokko dubartii yoo fuudhe, warri gurbaa fi intalaa soddaa walii taâ€™u. Sababa soddummaattin dubartoonni fuudhun haraama taâ€™an afur. Isaanis:

1-Niiti abbaa- abbaan dubartii takka yoo nikaah hidhate, ilmaan isaa irratti dubartii tana fuudhun haraama. Abbaan dubartii tanatti seenee dhiisee, nikaah hidhachuu qofaan ilmaan irratti haraama taati. Akkasumas, ilmaan ilmaanii irratti haraama.

Yeroo Jaahiliyyaa dubartii takka dhiirsi yoo irraa duâ€™e, ilmi isaa qabeenya isaatii fi ishii walitti qabee dhaalaa ture. Yoo fedhe nama biraatti heerumsiisa, yoo fedhe immoo ofumaa fuudha. Isaan keessaa namoonni gamna taâ€™an fuudhaa heeruma akkanaa garmalee jibbuu turan. Kanarraa kan kaâ€™e, nikaahul muqt (gaaâ€™ila dallansuu fi abaarsaa) jechuun waamu. Yommuu Islaamni dhufu gaaâ€™ila kana ni balleesse[2]. Rabbiin (subhaanahu wa taâ€™aala) ni jedha:

وَلَا تَنكِحُوا۟ مَا نَكَحَ ءَابَآؤُكُم مِّنَ ٱلنِّسَآءِ إِلَّا مَا قَدْ
سَلَفَ ۚ إِنَّهُۥ كَانَ فَٰحِشَةً وَمَقْتًا وَسَآءَ سَبِيلًا ﴿٢٢﴾

â€œ**Wanta darbe malee dubartoota abbootin keessan fuudhan hin fuudhinaa. Dhugumatti, inni fokkataa, jibbamaa fi karaan isaa hamaa taâ€™ee jira.â€•** Suuratu An-Nisaa 4:22

Kana jechuun wanta yeroo darbe raawwatame malee fuudhaa heeruma akkanaa irraa fagaadha. Hojiin fokkuun akkanaa raawwatamee jira. Garuu isin kana booda gonkumaa itti hin deebiâ€™inaa. Dhugumatti, dubartii abbaan keessan nikaha hidhate fuudhun ykn wal-qunnamtii raawwachuun hojii fokkataadha. Namni kana raawwatu Rabbiin biratti jibbamaadha. Akkasumas, abbaan isa jibba. Namni yommuu niiti abbaa fuudhu, wal jibbaa fi diinummaan ni uumama. Sababa kanaan, hariiroon firummaa

ni cita. Karaan isaa hamaa fi badaa taâ€™ee jira.

2- Haadha niitii- haadha niitii fi akkawoowwan ishii fuudhun haraama. Akkawoowwan-haadha abbaa fi haadha haadhaa. Aaya (keeyyata) suuratu Nisaa itti fufuun Rabbiin (Azza wa jalla) akkana waan jedhuuf,

﴿وَأُمَّهَٰتُ نِسَآئِكُمْ﴾

â€œâ€¦**Haawwan niitiwwan keessanii**â€¦[isin irratti haraama godhamanii jiru].â€• Suuratu An-Nisaa 4:23

3-Intala niitii inni itti seeneeâ€“ kana jechuun dhiirri tokko dubartii intala qabduu yoo fuudhee fi dubartii tana waliin wal-qunnamtii saalaa yoo raawwate, intala ishii fuudhu hin dandaâ€™u. Garuu yoo wal-qunnamti saalaa hin raawwatin fuudhu ni dandaâ€™a. Ragaan kanaa keeyyata suuratu Nisaa itti fufuun:

﴿وَرَبَٰٓئِبُكُمُ ٱلَّٰتِى فِى حُجُورِكُم مِّن نِّسَآئِكُمُ ٱلَّٰتِى دَخَلْتُم
بِهِنَّ فَإِن لَّمْ تَكُونُوا۟ دَخَلْتُم بِهِنَّ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ﴾

â€œ**Intaloota isin guddiftanii gola keessan keessa jiran, kan niitiwwan keessan itti seentan irraa dhalatan [fuudhun haraama godhamanii jiru]. Yoo isaanitti hin seenin, isin irra badiin homaatu hin jiru**.â€• Suuratu An-Nisaa 4:23

Kana jechuun intaloota (shamarran) niitiwwan keessan irraa dhalatanii fi gola keessan keessa jiran fuudhun isin irratti haraama, yoo haadha ishiitti kan seentan (wal-qunnamtii raawwattan) taatan. Garuu namtichi haadha nikaah erga hidhatee booda, osoo ishitti hin seenin dubartiin tuni yoo duute ykn hiike, intala ishii fuudhu ni dandaâ€™a.

Fakkeenyaf, Faaxuman tana dura nama biraatti heerumtee intala takka argachuun nama sanirraa addaan baate haa jennu. Maqaan intala ishii â€œCaaltuâ€• haa jennuun. Amma, Ziyaadi fi Faaxumaan nikaah wal hidhatan. Ziyaad Faaxumatti yoo seene, Caaltu fuudhu hin dandaâ€™u. Garuu Ziyaad Faaxumatti seenun dura, Faaxumaan yoo duute ykn yoo wal hiikan, Ziyaad Caaltu fuudhu ni dandaâ€™a.

4-Niiti ilmaa dugda isaatirraa taâ€™eeâ€“ kana jechuun niiti ilmaa inni dhalchee fuudhun isarratti haraama. Akkuma ilmi niiti abbaa hin fuune, abbaanis niiti ilmaa hin fuudhu. Keeyyata armaan olii itti fufuun:

﴿وَحَلَٰٓئِلُ أَبۡنَآئِكُمُ ٱلَّذِينَ مِنۡ أَصۡلَٰبِكُمۡ﴾

â€œ**Niitiwwan ilmaan keessanii kanneen dugda keessan irraa taâ€™anii**â€¦[fuudhun isin irratti haraama godhamanii jiru].â€• Suuratu An-Nisaa 4:23

Garuu niiti ilma guddifachaa fuudhun haraamaa miti. Sababni isaas, aaya armaan olii keessatti â€œ **kanneen dugda keessan irraa taâ€™an**â€• waan jedheef. Ilmi guddifachaa ilma inni dhalchee waan hin taanef dugda isaatirraa kan taâ€™ee miti.

2. Yeroo Murtaaâ€™af (Muraasaaf) Dubartoota Fuudhun Haraama Taâ€™an

Kana jechuun sababni fuudha dhoowwu hanga isaan waliin jiruutti dubartoota kanniin fuudhun haraama. Garuu sababni fuudha dhoowwu yoo kaâ€™e, isaan fuudhun ni dandaâ€™ama. Ramaddii dubartootaa kanniinis haala armaan gadiitiin ilaalu dandeenya:

1-Obboleetti niitii (obboleetiwwan lama yeroo tokkotti fuudhu)- dhiirri tokko dubartii takkaa fi obboleetti ishii yeroo tokko keessatti fuudhu hin dandaâ€™u. Garuu yoo niitin isaa duute yookiin wal hiikan, obboleetti ishii fuudhu ni dandaâ€™a. Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aalaa Aayah armaan olii irraa itti fufuun akkana jedha:

﴿وَأَن تَجۡمَعُواْ بَيۡنَ ٱلۡأُخۡتَيۡنِ إِلَّا مَا قَدۡ سَلَفَۗ﴾

â€œ**Wanta darbe malee obboleettiwwan lamaan walitti qabuun** [isin irratti haraama].â€• Suuratu An-Nisaa 4:23

Kana jechuun wanta yeroo darbe raawwatame malee fuudhaa heeruma akkanaa irraa fagaadha. Araboonni Islaamni dhufuun dura obboleetiwwan lamaan altokko fuudhu turan. Ergasii, Islaamni dhufuun gocha akkanaa irraa isaan dhoowwe. Asitti obboleetti garaa taâ€™ii, obboleetti gara abbaatin taâ€™ii, dubartii ishiin harma waliin hoote altokko fuudhun hin dandaâ€™amu. Dubartiin yeroo daaâ€™imummaa harma waliin hodhan obboleeyyan waan walii taâ€™aniif altokko fuudhun hin taâ€™u.

Faaydaa: Namtichi tokko dubartii takka erga fuudhee booda, ergasii obboleetti ishii yoo fuudhe, fuuti lammataa baaxila (kan sobaati). Garuu kan jalqabaa guutuu (sahiihadha). Kanaafu, tan lammataa irraa addaan bahuu qabu. Haa taâ€™uu malee, lamaan isaanitu yeroo tokko keessatti nikaah yoo hidhate, nikeenyi lamaanu isaanitu bade. Sababni isaas, takka tan biraa irraa wanti adda ishii godhu hin jiru.[3].

2-Niitii fi Adaadaa ishii ykn ishii fi haboo ishii altokko fuudhuâ€“ Dhiirri tokko dubartii takkaa fi adaadaa ishii ykn dubartii takkaa fi haboo ishii altokko fuudhu hin dandaâ€™u. Adaadaa jechuun obboleetti abbaa ishii, haboo jechuun obboleetti haadhaa. Hadiisa Abu Hureeyran gabaase keessatti Ergamaan Rabbii (SAW) akkana jedhan:

â€• Ù„Ø§ÙŽ ÙŠÙ•Ø¬Ù’Ù ÙŽØ¹Ù• Ø¨ÙŽÙŠÙ’Ù†ÙŽ Ø§Ù„Ù’Ù ÙŽØ±Ù’Ø£ÙŽØ©Ù• Ù^ÙŽØ¹ÙŽÙ ÙŽÙ'Ø ªÙ•Ù‡ÙŽØ§ØŒ Ù^ÙŽÙ„Ø§ÙŽ Ø¨ÙŽÙŠÙ'Ù†ÙŽ Ø§Ù„Ù'Ù ÙŽØ±Ù'Ø£ÙŽØ©Ù• Ù^ÙŽØ®ÙŽØ§Ù„ÙŽØªÙ•Ù‡ÙŽØ§

â€œDubartiin takkaa fi adaadan ishii walitti hin qabaman yookiin dubartiin takkaa fi haboon ishii walitti hin qabaman.â€• Sahiih Al-Bukhaari 5109
Kana jechuun yeroo tokko keessatti dhiirri tokkichi isaan lamaan hin fuudhu.

Karaan salphaan kana itti qabatan: Dubartiin takkaa fi firoonni ishii kan hariiroo dhiigummaa ykn hoosisuu qaban yeroo (waqtii) tokko keessatti dhiira tokkoof wal bira niitii hin taâ€™an.[4] Sababni isaas, yeroo baayâ€™ee masaanun waan wal hinaafaniif diinummaan isaan jidduutti uumama. Firoota jidduutti immoo diinummaa uumuu fi raahimummaa kutuun wanta dhoowwameedha.

Fakkeenyaf, Kadiir dubartii maqaan ishii Hawwaa jedhamtu fuudhe haa jennu. Hawwaan niiti Kadiir taatee osoo jirtuu, Kadiir obboleetti Hawwaa ykn adaadoota ykn haboowwan Hawwaa fuudhu hin dandaâ€™u. Garuu yoo Hawwaan duute ykn addaan bahan, Kadiir obboleetti ykn adaadaa Hawwaa fuudhu ni dandaâ€™a.

Guduunfaa
âž¤**Sababa soddummaatin yookiin fuudhaa heerumaatin** haraama taâ€™an afur. Isaanis:
âž¨Niiti abbaa ofii, niiti ilma ofii, haadha niiti fi intala niiti itti seenanii (wal-qunnamtii raawwatanii). Kunniin afran yeroo hundaa haraama.
âž¤Dhiirsi irraa duâ€™e dhiisee, hariroon fuudhaa heerumaa uumamnaan yeroo hundaa haraama. Fuudhun gonkumaa hin dandaâ€™amu.
âž¤Garuu wanti asirraa adda taâ€™u, intala niitii itti hin seenini. Dubartii takka nikaah hidhatanii ergasii yoo ishitti hin seenin (wal-qunnamtii hin raawwatin), intala ishii fuudhun haraamaa miti.
âž¤**Dubartoonni yeroo murtaaâ€™af haraama taâ€™an**, sababni isaan fuudhu irraa nama dhoowwu yoo kaâ€™e halaala namaaf taâ€™u. Garuu yoo sababni hin kaâ€™in isaan fuudhun hin dandaâ€™amu.
âž¤Dubartoonni gosa kana gara ramaddi saddeetu jira. Isaan keessaa:
âž¨obboleettiwwan lama wal bira fuudhun hin dandaâ€™amu.
âž¨Dubartii takkaa fi adaadota ishii wal bira fuudhun dhoowwadha.
âž¦Garuu yoo niitin isaa duute ykn addaan bahan, obboleetti ykn adaadaa ishii fuudhu ni dandaâ€™a.
In sha Allah kutaa itti aanu keessatti dubartoota yeroo muraasaf (murtaaâ€™aaf) haraama taâ€™an itti fufna. Wa billahi tawfiiq

---

Kitaabban Wabii
[1] al-Fiqhul Waadih â€“ Jiildi 2-fuula 78, Dr.Muhammad Bakr Ismaaâ€™il
[2] Madda olii
[3] Sahih Fiqhu Sunnaah -Jiildi 3 -fuula-89, Abu Maalik
[4] Madda Olii-fuula 90
Concise Presentation of the Fiqhâ€“ fuula 395

Date Created
December 19, 2018
Author
admin